

Protectia bunurilor culturale

Bunurile culturale prezinta pentru întreaga comunitate internationala o importanta deosebita, în acestea conservându-se un patrimoniu spiritual indispensabil civilizatiei, ca rezultat al progreselor umanitatii de-a lungul întregii sale istorii.

De aceea, protejarea bunurilor culturale atât în timp de pace cât si în timp de razboi a constituit o preocupare constanta a societatii umane începând din antichitate si se impune cu atât mai mult în conditiile vietii contemporane.

Reglementarile internationale cu vocatie universala pentru protectia bunurilor culturale în timp de razboi au însoțit pe cele generale privind restrictiile în modul de ducere a razboiului, primele norme de drept pozitiv în acest domeniu fiind cuprinse în Conventiile de la Haga din 1899 si 1907.

Conventia a IV-a de la Haga din 1907 cuprinde în cunoscutul sau regulament anexa o prevedere potrivit careia în asedii si bombardamente vor fi luate toate masurile pentru a cruta pe cât posibil cladirile destinate cultelor, artelor, stiintelor si binefacerii, monumentele istorice, cu conditia ca ele sa nu fie în acelasi timp folosite în scopuri militare si sa fie desemnate prin semne vizibile notificate dinainte asediatorului. De asemenea, bunurile respective trebuie tratate de partile la conflict ca bunuri private, deci care trebuie sa fie crutate, chiar daca apartin statului.

Regimul bunurilor culturale este astazi stabilit în cuprinsul „*Conventiei pentru protectia bunurilor culturale în caz de conflict armat*”, semnata la Haga în 1954 care este însoțita de un Regulament de executare si de un Protocol referitor la bunurile culturale din teritoriul ocupat ca urmare a unui conflict armat.

Potrivit conventiei (art.1), sunt considerate bunuri culturale, oricare ar fi originea sau proprietarii lor, urmatoarele:

- bunurile mobile sau imobile care prezinta o mare importanta pentru patrimoniul cultural al popoarelor, cum sunt monumentele de arhitectura, de arta sau istorice, religioase sau laice, terenurile arheologice, grupurile de constructii care în ansamblu prezinta un interes istoric sau artistic, operele de arta, manuscrisele, cartile si alte obiecte de interes artistic, istoric sau arheologic, precum si colectiile stiintifice si colectiile importante de carti, arhive sau reproduceri ale acestor bunuri;
- edificiile a caror destinatie principala si efectiva este de a conserva sau de a expune bunurile culturale, cum sunt muzeele, marile biblioteci, depozitele de arhive, ca si refugiile destinate sa adaposteasca în caz de conflict armat bunurile culturale mobile;
- centrele monumentale, în cuprinsul carora se afla un numar important de bunuri culturale.

Bunurile culturale se bucura de o protectie generala, sub doua aspecte: ocrotirea si respectarea acestora.

Ocrotirea priveste masurile pe care fiecare tara trebuie sa le ia înca din timp de pace pentru ca acestea sa nu fie afectate în timp de razboi, iar respectarea cuprinde un complex de reguli pe care partile la un conflict armat trebuie sa le aplice, cum sunt: abtinerea de la folosirea acestor bunuri, a dispozitivelor lor de protectie si a împrejurimilor lor imediate în scopuri care le-ar putea expune distrugerii sau deteriorarii; abtinerea de la orice act de ostilitate împotriva acestora; interzicerea, prevenirea si la nevoie sanctionarea oricarui act de furt, jaf sau deturnare a bunurilor culturale, precum si a oricarui act de vandalism; interzicerea rechizitionarii lor;

abținerea de la represalii împotriva acestora.

Se permite însă, derogarea de la obligațiile de respectare a bunurilor culturale în cazul în care o necesitate militară ar cere în mod imperios aceasta.

În caz de ocupație, puterea ocupantă este obligată să ocrotească și să respecte bunurile culturale din acel teritoriu, aparținând inamicului și să sprijine măsurile luate în acest scop de autoritățile locale.

Protocolul I de la Geneva din 1977 (art.53) accentuează și precizează protecția bunurilor culturale, monumentele istorice, operele de artă și lăcașurile de cult, care constituie patrimoniul cultural sau spiritual al popoarelor, fără a înlocui, însă, protecția generală prevăzută prin Convenția din 1954.

Împotriva unor asemenea bunuri este interzis de a se comite orice act de ostilitate, de a utiliza aceste bunuri în sprijinul eforturilor militare sau de a face din asemenea bunuri obiect de represalii.

În plus, dacă potrivit Convenției din 1954 bunurile culturale puteau fi atacate dacă erau folosite de inamic în scopuri militare, potrivit Protocolului aceste bunuri, vor putea fi atacate numai dacă folosirea lor în scopuri militare ar putea aduce adversarului o contribuție efectivă la acțiunea sa militară și dacă prin distrugerea lor totală sau parțială ori prin capturarea lor s-ar dobândi în împrejurările date un avantaj militar precis.

Convenția din 1954 de la Haga nu prevede un sistem de sancționare internațională a încălcării convenției, ci doar obligația statelor ca în cadrul sistemului lor penal să ia măsurile necesare pentru pedepsirea persoanelor vinovate de asemenea încălcări (art. 28). Complinind această lacună, protocolul de la Geneva din 1977 cuprinde, alături de dispozițiile mai generale privind sancțiunile, și o prevedere expresă referitoare la bunurile culturale, enumerând printre crimele de război (art.85) și faptul de a îndrepta un atac împotriva monumentelor istorice, a operelor de artă sau a lăcașurilor de cult clar recunoscute, care constituie patrimoniul cultural sau spiritual al popoarelor și cărora le este acordată o protecție specială pe baza unei înțelegeri speciale, atac ce ar produce distrugerea lor la scară mare, atunci când nu există nici o violare de către partea adversă a interdicției de a le folosi în scopuri militare și când bunurile respective nu sunt situate în imediată apropiere a obiectivelor militare. Deși această prevedere cuprinde destul de multe condiții și rezerve, ea reprezintă un element important în sistemul de protecție a bunurilor culturale în cadrul conflictului armat, iar caracterizarea unor asemenea fapte drept crime de război completează în mod pozitiv sistemul de sancționare a încălcării regimului de protecție stabilit.